newsletter
SEPTEMBRIE-OCTOMBRIE 2026
INSTITUTUL PENTRU STUDIEREA PROBLEMELOR MINORITĂȚILOR NAȚIONALE
GUVERNUL ROMÂNIEI
400697 Cluj Napoca • Str. Gavril Muzicescu, nr. 5 • Tel: 0364 103 154; 0364 116 261 • Fax: 0364 103177 • E-mail: office@ispmn.gov.ro • www.ispmn.gov.ro

- **În perioada 2–5 septembrie 2026**, Zagreb (Croația), a avut loc **conferința anuală internațională** a Gypsy Lore Society (GLS), una dintre principalele reuniuni academice internaționale dedicate studiilor rome. Conferința a fost co-organizată de Facultatea de Științe Umaniste și Sociale a Universității din Zagreb, Institutul de Științe Sociale „Ivo Pilar”, Institutul pentru Cercetarea Migrației și Uniunea Romilor din Republica Croația „Kali Sara”. Conferința a reunit aproximativ 90 de cercetători din diferite țări și a abordat teme precum educația, migrația, discriminarea și marginalizarea, istoria și memoria Holocaustului romilor, limba și literatura romani, religia, muzica, reprezentarea culturală și activismul. Stefánia Toma (cercetător ISPMN) a participat la conferință cu **prezentarea** „Between Inclusion and Reproduction: Roma School Mediators and Policy Bricolage in Romania”. Lucrarea a fost prezentată în cadrul panelului dedicat educației și pieței muncii, în data de 2 septembrie. Prezentarea a analizat rolul mediatorilor școlari romi rurali în implementarea și adaptarea politicilor educaționale la nivel local. În ultima zi a conferinței, participanții au efectuat o vizită la Centrul Memorial Rom Uštica, parte a spațiului memorial Jasenovac. Centrul se află în apropierea fostului sistem concentraționar Jasenovac, într-un loc în care, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, au fost deportați și uciși mii de romi. La Uštica au fost identificate 21 de gropi comune, iar Centrul Memorial indică faptul că cel puțin 17.000 de romi au fost deportați, persecutați și uciși în această zonă. Centrul are nu doar o funcție comemorativă, ci și una educațională și de cercetare, urmărind să contribuie la recuperarea istoriei genocidului romilor – Samudaripen –, mult timp insuficient reprezentată în educație, cercetare și memoria publică.

- **Miercuri, 9 septembrie 2026**, ISPMN a primit vizita unui grup de studenți de la Departamentul de Istorie al Universității din Basel, sub coordonarea prof. dr. Olena Palko și prof. dr. Benjamin Schenk. Vizita a făcut parte dintr-o călătorie de studiu în diferite orașe din Transilvania și Banat, axată pe tema multiculturalismului, a relațiilor interetnice și a explorării istoriei minorităților etnice locale. Evenimentul din cadrul ISPMN a fost coordonat de Anca Filipovici (cercetător ISPMN), care a prezentat structura și direcțiile de cercetare ale institutului, precum și principalele proiecte legate de istoria evreilor din România. Au susținut prezentări și cercetătorii István Székely, pe tema protecției drepturilor minorităților și reprezentării politice, cu accent pe minoritatea maghiară, precum și László Fosztó, pe tema xenofobiei și a situației romilor din Transilvania.

- **Vineri, 11 septembrie 2026**, Bokor Zsuzsa, (cercetător ISPMN) a fost invitata **emisiunii** *Erdélyi Figyelő* (Observator Transilvan) la TVR Cluj, unde a vorbit despre cercetările sale. În cadrul emisiunii, cercetătoarea a discutat despre modul în care ideile eugenice s-au răspândit și au devenit influente, precum și despre felul în care gândirea despre rasă s-a intersectat cu transformările și tendințele sociale și politice ale secolelor al XIX-lea și al XX-lea. Temele abordate se regăsesc și în volumul colectiv *De la Ungaria Mare la România Mare. Sânge, rasă și*

națiune, semnat de Marius Turda, Zsuzsa Bokor, Tudor Georgescu și Adrian-Nicolae Furtună și publicat la Editura Polirom în 2026.

- **Vineri, 11 septembrie 2026,** a fost lansat **Raportul de Cercetare Inaugural al proiectului CASTLE2**, intitulat *„Caring for the Vulnerable: Transnational Social Protection of Bangladeshi Migrants' Families in the EU"*. Raportul (versiunea 1) aduce în prim-plan realitățile complexe ale migrației forței de muncă din Bangladesh către România și Grecia, precum și provocările cu care se confruntă familiile transnaționale rezultate din acest fenomen. Documentul a fost elaborat de Centrul CASTLE din cadrul Universității Babeș-Bolyai, în parteneriat cu rețeaua Terre des Hommes din România, Bangladesh și Grecia, beneficiind de finanțare europeană prin intermediul *Migration Partnership Facility* administrat de ICMPD.

  Sub coordonarea editorilor Áron Telegdi-Csetri, Mara Birou și Dani Roșca, alături de contribuția valoroasă a cercetătorilor Mihaela Haraguș, Daniela Angi, Iulia Elena Hossu (cercetător ISPMN), Ovidiu Oltean, Anatolie Coșciug și Viorela Ducu, studiul utilizează un cadru teoretic inovator bazat pe protecția socială transnațională hibridă. Această abordare evaluează resursele de protecție pe care migranții le pot accesa transfrontalier din patru direcții principale: statul, piața, sectorul terț și rețelele personale.

  Metodologia îmbină o analiză aprofundată a politicilor publice de la nivel european, național și bilateral cu o componentă calitativă preliminară. Aceasta din urmă se bazează pe 43 de interviuri multilingve, marcate de o abordare participativă unică prin implicarea a 27 de co-cercetători recrutați direct din rândul familiilor migranților. Raportul complet oferă date interimare esențiale pentru înțelegerea mobilității umane contemporane și poate fi consultat online aici.

- **Miercuri, 16 septembrie 2026**, Attila Gidó (cercetător ISPMN) a participat la **workshopul internațional** intitulat „Petitioning Practices in the Borderlands – Negotiating Jewish Property" [Practici de petiționare în zonele de frontieră – Negocierea proprietăților evreiești]. Evenimentul a fost organizat la Košice (Slovacia) de Institutul de Științe Sociale, CSPV al Academiei Slovace de Științe. În cadrul workshopului, Attila Gidó a susținut **prezentarea** intitulată „The Housing Needs of Holocaust Survivors in Northern Transylvania after the War" [De la proprietari de locuințe la oameni fără adăpost: Problemele locative ale supraviețuitorilor Holocaustului din Transilvania de Nord]. În prezentarea sa, autorul a abordat situația supraviețuitorilor Holocaustului în perioada postbelică. În această perioadă, supraviețuitorii evrei, reveniți în Transilvania de Nord, s-au confruntat cu numeroase probleme legate de reluarea vieții de zi cu zi. Printre acestea s-au numărat și dificultățile întâmpinate în procesul de recuperare a bunurilor mobile și imobile deținute înainte de război. În unele cazuri, proprietățile revendicate nu au mai fost recuperate, iar în altele au fost restituite cu multă întârziere.

- **În perioada 20–25 septembrie 2026**, László Fosztó și Adriana Cupcea (cercetători ISPMN) au participat la **conferința internațională** *Religions 360: 22nd EASR & IAHR Regional Conference 2026,* organizată de Universitatea din București și Societatea pentru Istoria Religiilor.

  László Fosztó a organizat, împreună cu Kinga Povedák (Universitatea din Szeged), panelul tematic *Religia trăită și încorporată: credință, practică și viață cotidiană în comunitățile rome*, care a reunit șase prezentări. În cadrul acestuia, László Fosztó a susținut lucrarea „Biserica mea este în casa mea": religie încorporată (embodied) în rândul romilor din Transilvania în timpul pandemiei de COVID-19. Prezentarea a abordat practicile religioase ale romilor din Transilvania în contextul restricțiilor impuse în timpul pandemiei de COVID-19, cu accent pe formele de religiozitate mediată online și pe dimensiunea corporală și relațională a experienței religioase.

  Adriana Cupcea a susținut două prezentări. Prima, intitulată *Religious Soft Power in Turkey's Kin-State Policy in the Balkans: The Role of the Diyanet and TIKA in Muslim Communities in Kosovo and the Dobruja Region in Romania*, a fost prezentată în cadrul panelului tematic *Beyond Religious Diplomacy: Transnational Spaces and Local Negotiations of Religion* (panel organizat de prof. Paula Schroeder, Universitatea din Leipzig). Lucrarea a abordat rolul religiei în politica Turciei față de comunitățile musulmane din Balcani, cu accent pe activitatea instituțiilor Diyanet și TIKA în Kosovo și Dobrogea. Cea de-a doua prezentare, intitulată *Practicing Islam in the Millet Community in Dobruja (Romania)*, a explorat practicile religioase ale comunității *millet* din Dobrogea, cu accent pe comunitatea din Medgidia.

  Participarea cercetătorilor ISPMN la această conferință a oferit oportunitatea prezentării rezultatelor cercetărilor proprii în cadrul unei comunități academice internaționale, precum și a schimbului de idei și a discuțiilor cu cercetători din domeniul studiului religiilor și al antropologiei.

- **Sâmbătă, 26 septembrie 2026**, Bokor Zsuzsa (cercetător ISPMN) a participat la Festivalul Internațional de Carte Transilvania (FICT 2026), unde a avut loc prezentarea volumului *De la Ungaria Mare la România Mare. Sânge, rasă și națiune*, volum semnat de Marius Turda, Zsuzsa Bokor, Tudor Georgescu și Adrian-Nicolae Furtună și publicat la Editura Polirom în 2026. La discuție au participat, alături de autoarea Zsuzsa Bokor, Marius Turda (profesor la Oxford Brookes University), Tibori Szabó Zoltán (profesor al Universității Babes-Bolyai) și Attila Varga (cercetător științific la Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca, Academia Română).

- **Luni, 28 septembrie 2026**, László Fosztó (cercetător ISPMN) a participat la susținerea referatului doctoral intitulat „Medierea școlară și educația romilor în România: internalizarea stereotipurilor etnice", prezentat de candidata Ana-Maria Dincă în cadrul Școlii Doctorale Interdisciplinare a Universității Transilvania din Brașov (UNITBV). Referatul face parte din cercetarea doctorală intitulată *Beyond What Is Written on Our Foreheads: Negotiating Identity in the Context of Anti-Gypsyism: A Comparative Study of High-Achieving Roma from Traditional and Non-Traditional Backgrounds*, desfășurată de Ana-Maria Dincă sub coordonarea prof. univ. dr. Kai

A. Schafft.

- **În perioada 5–6 octombrie 2026**, Adriana Cupcea (cercetător ISPMN) a participat la **conferința internațională** „Balkan Islam and Balkan Muslims. European Perspectives. Diasporic Trajectories, Institutions, Identities", desfășurată la Maison Interuniversitaire des Sciences sociales et des Humanités d'Alsace (MISHA), Strasbourg, Franța.

  Evenimentul a fost organizat de Samim Akgönül și Dževada Garić și a reunit cercetători din diferite universități și instituții academice europene, interesați de studiul islamului și al comunităților musulmane din Balcani, cu accent pe migrație, diasporă, instituții religioase, identități și relații transnaționale.

  În cadrul conferinței, Adriana Cupcea a susținut **comunicarea** intitulată „Religious Soft Power in Turkey's Kin-State Policy in the Balkans: Turkish State Actors among Muslim Communities in Kosovo and Romania's Dobrogea Region", în sesiunea „Migratory Trajectories, Return and Transnational Circulations", desfășurată în data de 5 octombrie 2026.

  Prezentarea a abordat rolul actorilor statali turci și dimensiunea religioasă a politicilor Turciei față de comunitățile musulmane din Balcani, dintr-o perspectivă comparativă asupra comunităților din Kosovo și regiunea Dobrogea din România.

  Participarea la conferință a oferit oportunitatea prezentării și discutării rezultatelor cercetării, precum și a schimbului de idei și perspective academice cu specialiști din instituții și universități precum Oxford, Tübingen, Strasbourg, Koç, Graz și Paris Nanterre.

- **Joi, 8 octombrie 2026,** a avut loc la Cracovia (Polonia) evenimentul final al proiectului Holocaust Education Hackathon and Seminar, desfășurat pe parcursul unui an și organizat de Muzeul de Stat Auschwitz-Birkenau și Ghetto Fighters' House. Programul a inclus webinare, sesiuni de formare de specialitate și prezentarea în plen a rezultatelor obținute de fiecare echipă participantă. Anca Filipovici (cercetător ISPMN) a participant la eveniment online și a făcut parte dintr-o echipă care a propus dezvoltarea unor instrumente informale de educație despre Holocaust, prin crearea de către tineri, cu ajutorul inteligenței artificiale (AI), a unor piese muzicale în diverse genuri. Acestea urmăresc să transmită mesaje de combatere a recrudescenței antisemitismului și a distorsionării Holocaustului, urmând să fie înscrise în competiții muzicale online destinate adolescenților.

  Câteva informații despre proiect pot fi consultate aici.

- **În perioada 8-10 octombrie 2026**, a avut loc la Ohrid, Macedonia de Nord, cea de-a 12-a **conferință internațională** organizată de International Association for Southeast European Anthropology. Ediția din acest an a reunit cercetări pe tema informalității, guvernanței

vernaculare și clientelismului în Europa de Sud-Est. Anca Filipovici, Ágnes Kiss și Zsuzsa Plainer (cercetători ISPMN) au susținut următoarele prezentări:

Anca Filipovici – Clientelism și rețele informale de supraviețuire ale evreilor în timpul Holocaustului, Ágnes Kiss – Reprezentarea informală a intereselor minoritare în România socialistă: Elita maghiară și „interesul maghiar", Zsuzsa Plainer – Informalitate și viitorul acesteia: memorii despre o veche colonie de romi din România.

- **Vineri, 9 octombrie 2026**, László Fosztó (cercetător ISPMN) a participat în calitate de referent la susținerea publică a tezei de doctorat susținută de Lăcătuș (căs. Lăcătuș-Iakab) Bela-Olimpiu, în cadrul Școlii Doctorale de Sociologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Teza intitulată „Impactul traumei istorice și al rasismului cotidian asupra stării psihosociale a familiilor rome" a fost elaborată sub îndrumarea prof. univ. dr. Roth Mária. Comisia de doctorat a fost prezidată de conf. univ. dr. Ana Cristina Baciu, iar din comisie au mai făcut parte, în calitate de referenți, prof. univ. dr. Tiberiu Conțiu Șoitu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași), prof. univ. dr. Horváth István (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca) și László Fosztó (ISPMN). Teza abordează o temă deosebit de relevantă pentru înțelegerea efectelor pe termen lung ale traumelor istorice și ale rasismului cotidian asupra stării psihosociale a familiilor rome.

- **Vineri, 9 octombrie 2026**, Csongor Könczei, Jakab Albert Zsolt și László Fosztó (cercetători ISPMN) au participat la **conferința** itinerantă *Etnográfia a mély mediatizáció korában* [Etnografia în era mediatizării profunde], organizată la Cluj-Napoca de către Asociația Etnografică „Kriza János", în colaborare cu Departamentul de Etnografie și Antropologie Maghiară din cadrul Universității Babeș-Bolyai, Departamentul de Științe Sociale Aplicate al Universității Sapientia și Comisia Academică din Cluj a Academiei Ungare de Științe. Evenimentul s-a desfășurat la sediul Asociației Etnografice „Kriza János".

  Csongor Könczei a prezentat lucrarea cu titlul *A gramofontól a hologramig? A gyűjtött és lejegyzett etnográfiai adatok felhasználásának változásai az elmúlt évtizedekben* [De la gramofon până la hologramă? Evoluția modului de utilizare a datelor etnografice colectate și consemnate în ultimele decenii]. Prelegerea a pornit de la realitatea că progresul tehnologic din ultimele decenii a schimbat radical posibilitățile și modalitățile de utilizare, transmitere și interpretare a datelor și colecțiilor etnografice înregistrate și/sau consemnate. Întrebarea fundamentală abordată a vizat măsura și modul în care interpretarea acestor seturi de date – din ce în ce mai voluminoase, mai ușor și mai rapid de gestionat și cu o calitate tehnică tot mai bună – influențează și reevaluează „cunoașterea academică" în domeniul etnografiei, precum și felul în care afectează valorificarea socială a acestor cunoștințe. Având în vedere calitatea prezentatorului de etnocoreolog și coregraf, precum și activitatea sa în acest domeniu, analiza s-a concentrat în primul rând pe bazele de date referitoare la dansul și muzica tradiționale. **Jakab Albert Zsolt** a deschis oficial lucrările conferinței și a susținut comunicarea intitulată *Az*

etnográfiában termelt adatok digitalizálása és digitális megjelenítése [Digitalizarea și reprezentarea digitală a datelor produse în etnografie]. **László Fosztó** a prezentat lucrarea *„A házamban van a templom!" A vallási élmény átalakulása az erdélyi romák körében a Covid19-járvány hatására* [„Biserica este în casa mea!" Transformarea experienței religioase în rândul romilor din Transilvania sub impactul pandemiei de COVID-19]. Prezentarea a analizat experiența religioasă întrupată (*embodiment*), pornind de la exemple de participare rituală mediată digital, care au căpătat o intensitate deosebită în timpul pandemiei și care, într-o anumită măsură, continuă să facă parte din viața religioasă și în prezent. Analiza a urmărit formele de participare rituală în care participanții, deși separați fizic, se conectează simultan prin intermediul tehnologiilor digitale, constituind un spațiu ritual mediat tehnologic. Aceste exemple au oferit un cadru pentru examinarea modului în care experiența corporală a religiei se configurează în condițiile mediatizării profunde (*deep mediatization*).

Mai multe detalii despre programul evenimentului sunt disponibile pe pagina Asociației Etnografice „Kriza János".

- **Vineri, 9 octombrie 2026**, László Fosztó (cercetător ISPMN) a fost invitat la **emisiunea** „Parcul Central", difuzată de Radio Cluj în limba maghiară. Cu ocazia comemorării Holocaustului, emisiunea a fost dedicată temei exprimării libere a identităților și obstacolelor care limitează acest drept. Discuția a pornit de la contextul statisticilor privind identitatea romilor, rezultatele de până acum ale politicilor de integrare, și au fost puse în discuție aspecte legate de exprimarea și recunoașterea identității rome, precum și de provocările politicilor de integrare. Emisiunea a fost moderată de Szabolcs Orbán, iar redactorul a fost Tímea Sebők. Mai multe detalii vedeți aici.

- **În perioada 12–15 octombrie 2026**, la Sibiu și Hosman s-a desfășurat **conferința internațională** *Appalachian/Carpathian International Mountain Conference,* cu tema **„This Land Is Our Land: Environmental Justice and Changing Landscapes in Mountain Communities"**, organizată de Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, în colaborare cu parteneri academici internaționali. Conferința a reunit cercetători din România, Statele Unite ale Americii și alte țări europene, oferind un cadru interdisciplinar pentru discutarea problemelor de justiție de mediu, a transformărilor peisajelor naturale și culturale, a patrimoniului și a inegalităților sociale din comunitățile montane ale Carpaților și Munților Apalași. În cadrul conferinței a fost prezentă **Stefánia Toma (cercetător ISPMN)** care a susținut **prezentarea** *„Boundaries at the Bathhouse: Balneary Heritage as a Site of Social Boundary-Making in Transylvania"* (Patrimoniul balnear ca spațiu de construire a granițelor sociale în Transilvania). Prezentarea a propus o perspectivă socio-antropologică asupra patrimoniului balnear transilvănean, analizând modul în care băile minerale, stațiunile și alte spații terapeutice au contribuit istoric la producerea și reproducerea diferențierilor sociale și etnice. Pornind de la analiza discursurilor istorice și de la experiența cercetărilor de teren în comunități de romi, contribuția a abordat relația dintre patrimoniu, reprezentările despre igienă și sănătate, ierarhiile sociale și mecanismele de

incluziune și excluziune. Stefánia Toma a moderat, de asemenea, panelul *„Cultural Continuity and Change in the Appalachians and the Carpathians”*, dedicat continuității și transformărilor culturale din cele două regiuni montane.

- **Joi, 15 octombrie 2026**, în Aula „Regele Ferdinand I” a Facultății de Istorie și Filosofie din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, a avut loc **lansarea volumului** „Turcii și tătarii din România. O scurtă istorie”, semnat de istoricul Metin Omer. Evenimentul a fost organizat de ISPMN, Editura Corint și Facultatea de Istorie și Filosofie, UBB, în cadrul Conferinței ISPMN 2026, cu tema „Construcția națiunii și strategii minoritare într-o ordine globală în schimbare.

  La prezentarea volumului au fost invitați Adriana Cupcea și László Fosztó (cercetători ISPMN), prof. dr. Virgiliu Țârău, din cadrul Facultății de Istorie și Filosofie a UBB, Novák Csaba-Zoltán (președintele ISPMN) precum și autorul lucrării, Metin Omer.

  Volumul reprezintă o sinteză istorică comună dedicată comunităților turcă și tătară din România, realizată de un autor provenit din rândul acestora. Lucrarea urmărește evoluția celor două comunități de-a lungul a aproape șapte secole, abordând aspecte legate de identitate, migrație și provocările istorice cu care acestea s-au confruntat.

  Bazată pe cercetări în arhivele românești și otomane, pe presa dobrogeană de epocă și pe documente ale Securității, cartea aduce în atenție momente importante din istoria turcilor și tătarilor, inclusiv destinul insulei Ada-Kaleh și experiențele comunităților în perioada regimului comunist.

- **În perioada 16-17 octombrie 2026**, a avut loc la Cluj-Napoca cea de a patra ediție a conferinței Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN). Conferința – intitulată „**Construcția națiunii și strategii minoritare într-o ordine globală în schimbare** ” / “**Nation-Building and Minority Strategies in a Changing International Environment**” – a fost organizată în parteneriat cu Institutul de Istorie a Șvabilor Dunăreni și Studii Regionale din Tübingen (IdGL), Germania, EURAC Research din Bolzano/Bozen, Italia precum și Universitatea Sapientia, Facultatea de Științe și Arte din Cluj-Napoca, această din urmă instituție fiind și gazda evenimentului.

  Conferința și-a propus abordarea unor subiecte precum revendicările, strategiile și capacitatea de acțiune a minorităților etnoculturale în contextul în care ordinea globală se schimbă, democrațiile liberale sunt supuse unor presiuni puternice la nivel global, iar regimul internațional al drepturilor omului și minorităților se află, la rândul său, într-un proces de slăbire. Totodată, obiectivul conferinței a fost de a aprofunda dialogul profesional dintre cercetătorii care lucrează

în domeniile științelor umaniste și sociale – istorie și științe politice, relații internaționale, drept, antropologie, etnografie, sociologie, lingvistică etc. – oferindu-le oportunitatea de a prezenta rezultatele cercetărilor lor recente asupra minorităților din România și din regiunea Europei Centrale și de Sud-Est.

Lucrările conferinței s-au desfășurat în limba engleză și limba română. În total, au avut loc 36 de prezentări, în două sesiuni paralele de paneluri. Am avut plăcerea de a avea printre participanți și doi invitați distinși, care au susținut prelegeri plenare (keynote). Prima lectură planeră a fost susținută de Börries Kuzmany (istoric, Universitatea din Viena), cu titlul "A History of Non-Territorial Autonomy: Accommodating National Diversity in Modern Europe, 1848-1939" [O istorie a autonomiei non-teritoriale: gestionarea diversității naționale în Europa modernă, 1848-1939], iar cea de a doua de Jan Rovny (politolog, Sciences Po, Paris), fiind intitulată "When Do Ethnic Parties Cooperate with Illiberals?" [În ce condiții cooperează partidele etnice cu partidele ilberale?].

La conferință, din partea ISPMN, următorii cercetători au susținut prezentări: **Csaba Zoltán Novák**: Intellectuals and Power. Sütő András's Journey between Ideology, Power, Faith, and Disillusionment [Intelectualii și puterea. Parcursul lui András Sütő între ideologie, putere, credință și deziluzie]; **Ágnes Kiss**: Pogroms without a File: Anti-Roma Violence in Late Socialist Romania [Pogromuri fără dosar: violența împotriva romilor în România de la sfârșitul perioadei socialiste]; **Attila Gidó**: On Different Paths: Hungarian Jews in Romania, Czechoslovakia and Yugoslavia During the Interwar Period [Pe căi diferite: evreii maghiari din România, Cehoslovacia și Iugoslavia în perioada interbelică]; **Tamás Kiss**: Cultural Recognition, Self-Determination & Ethnic Authoritarianism. The Case of Romania's Hungarian Minority [Recunoașterea culturală, autodeterminare și autoritarism etnic. Cazul minorității maghiare din România].

Moderatorii panelurilor din partea ISPMN au fost următorii cercetători: **Adriana Cupcea, Anca Filipovici,László Fosztó, Attila Gidó, Ágnes Kiss, Tamás Kiss, Csaba Zoltán Novák, Lehel Peti, István Gergő Székely.**

Programul conferinței și caietul de rezumate pot fi accesate aici. Din prezentările conferinței se va publica un volum de studii la Editura ISPMN pe parcursul anului 2027.

- **Duminică, 18 octombrie 2026**, László Fosztó (cercetător ISPMN) a fost invitat la **emisiunea** Info Etnic, difuzată de TVR. Alături de gazdele emisiunii, Bianca Vasile, Tiberiu Stoichici, George Lungoci și Boris Velimirovici, au fost dezbătute două teme de actualitate. Prima a vizat participarea politică a minorităților naționale, în special în contextul susținerii noului premier desemnat, precum și importanța asigurării stabilității politice, un interes comun al tuturor cetățenilor, indiferent de etnie. Cea de-a doua temă a fost violența verbală și discursul instigator la ură pe stadioane, fenomene care reapar periodic în spațiul public. Un caz recent a avut loc la meciul de fotbal dintre Sepsi OSK și Dinamo București, disputat la Sfântu Gheorghe, când scandările anti-maghiare ale galeriei echipei oaspete au ridicat problema intervenției arbitrului și a necesității aplicării măsurilor prevăzute pentru combaterea comportamentelor discriminatorii

în sport. Mai multe detalii vedeți aici.

- **Luni, 19 octombrie 2026**, László Fosztó (cercetător ISPMN) a fost invitat în colegiul editorial al revistei *Ethnologia Polona* publicată de Institutul de Arheologie și Etnologie al Academiei Poloneze de Științe (https://iaepan.edu.pl/home/), având ca editor-șef pe profesorul Agnieszka Halemba. Mai multe detalii vedeți aici.

- În **perioada 21–23 octombrie 2026,** Virginás Péter (cercetător ISPMN) a participat la **conferința internațională** „Olfactory Knowledge: Learning through Smell from the 18th Century to the Present Day", organizată la Maison Française d'Oxford (Marea Britanie). Conferința a reunit cercetători din domeniul istoriei, studiilor culturale și al cercetării interdisciplinare a simțurilor, abordând formele de producere, transmitere și utilizare a cunoștințelor olfactive din secolul al XVIII-lea până în prezent. În cadrul conferinței Virginás Péter a susținut **prezentarea** intitulată „The Transitivity of Masculinity: Olfactory Practices and Selfhood in Central and Eastern Europe". Prezentarea se bazează pe o cercetare care a urmărit, într-un context sociocultural marcat de transformările post-socialiste și de diversitatea culturală și lingvistică, relațiile dintre experiența senzorială, cunoștințele despre parfumuri, identitatea personală și reprezentările masculinității.

- **Vineri, 23 octombrie 2026**, László Fosztó (cercetător ISPMN) s-a aflat cu redactorul Edit Boizs Edit, în cadrul emisiunii Lacho Bacht! a studioului teritorial Radio România Targu-Mureș, într-un dialog despre noua platformă Stop Rasim lansată de Guvernul României, realizată în baza prevederilor Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și a discursului instigator la ură 2024-2027.

  Instrumentul permite victimelor și martorilor incidentelor antisemite, antirome și xenofobe să sesizeze autoritățile online despre evenimente. Platforma Stop Rasism a fost dezvoltată, din punct de vedere tehnic, de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică - ICI București, în strânsă colaborare cu Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Instituția Avocatului Poporului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Ministerul Justiției, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel", Agenția Națională pentru Romi, Departamentul pentru Relații Interetnice și cu sprijinul Federației Comunităților Evreiești din România - Cultul Mozaic. Mai multe detalii vedeți aici și aici.

- **Sâmbătă**, **24 octombrie** 2026, Csongor Könczei (cercetător ISPMN) a fost principalul organizator al conferinței *Mezőség konferencia Pálfy Gyula emlékére* (Conferința etnocoreologică despre Câmpia Transilvaniei în memoria lui Gyula Pálfy) a Departamentului de Coregrafie din

cadrul Facultății de Științe și Artă a Universității Sapientia din Cluj-Napoca. Din anul universitar 2021-2022, Csongor Könczei este și conferențiar universitar, responsabil al programului de studii al Departamentului de Coregrafie al Facultății de Științe și Artă a Universității Sapientia.

În cadrul conferinței Csongor Könczei (cercetător ISPMN) a susținut o prelegere cu titlul *Adalékok a közép-erdélyi kulturális sokszínűséget reprezentáló mezőségi tánczenei hagyomáény kutatásához* [Contribuții la cercetarea tradiției muzicale de dans din Câmpia Transilvaniei, reprezentativă pentru diversitatea culturală din Transilvania]. *„Îți recomand cu drag și cu mare speranță ca încurajare conținutul anexei, încredințându-l protecției tale. Cu respect: PGy.”* Citatul de mai sus este textul unui e-mail trimis de către Gyula Pálfy la 5 octombrie 2011. Gyula Pálfy (1950–2012) a fost un renumit etnocoreolog din Ungaria, cercetător specializat în regiunea Câmpia Transilvaniei. Anexa menționată este o „colecție de idei care urmează să fie detaliate”, o schiță a posibilităților de cercetare care ar urma să sintetizeze și să clarifice cultura muzicală tradițională de dans din regiunea multietnică Câmpia Transilvaniei, precum și o încurajare din partea lui Gyula Pálfy de a mă ocupa de această temă. Atunci nu l-am interpretat ca pe un „testament” de cercetare, deoarece nu știam că aceasta era ultima scrisoare pe care o primeam de la el, întrucât Gyula Pálfy a decedat în februarie 2012... Prezentarea mea a încercat să exploreze și să prezinte acele posibilități de cercetare pe baza cărora pot fi încă reconstituite legăturile interetnice ale tradiției muzicale de dans din Câmpia Transilvaniei, care s-a destrămat în secolul XXI, urmărind diversele influențe și reacții culturale.

- **Sâmbătă, 24 octombrie 2026**, a avut loc la Miercurea Ciuc cea de-a patra **întâlnire** a programului postadopție dedicat familiilor care au adoptat copii de etnie romă, organizat în colaborare cu DGASPC Harghita. Sub coordonarea lui Kormos Katalin (cercetător ISPMN), sesiunea interactivă a urmărit consolidarea temelor și competențelor abordate pe parcursul programului. Discuțiile s-au concentrat asupra rasismului cotidian, a prejudecăților și a impactului acestora asupra identității și stimei de sine a copiilor, cu accent pe rolul părinților în recunoașterea și gestionarea situațiilor de discriminare. Au fost abordate, de asemenea, relația cu familia biologică, importanța originilor etnice și provocările legate de construirea unei identități pozitive. Întâlnirea a inclus exerciții interactive, reflecții asupra experiențelor personale și discuții pornind de la întrebările participanților.

- **Duminică, 25 octombrie 2026**, a avut loc **deschiderea festivă** a Arhivei și Bibliotecii Casei Tranzit. Cercetătorii Attila Gidó și László Fosztó au participat activ la eveniment. Alături de istoricul Andrei Zádor, bun cunoscător al istoriei locale, Attila Gidó (cercetător ISPMN) a prezentat pe scurt istoria și semnificația locului în care funcționează Fundația Tranzit: un fost lăcaș de cult evreiesc, care a găzduit și sediul asociației de întrajutorare Poale Țedek, înființată de Societatea Micilor Meseriași Evrei. László Fosztó (cercetător ISPMN) a moderat o discuție cu membri ai comunității evreiești din Cluj despre memoria locului și rolul pe care Casa Tranzit îl îndeplinește de trei decenii în promovarea multiculturalismului și miscărilor artistice alternative. Mai multe detalii vedeți aici.

- **În luna octombrie 2026**, a fost republicat **articolul** intitulat ***Szükséges-e a bárányfelhőket bodorítani? Néhány gondolat a természetes előadásmód szükségességéről*** [Este oare necesar să înfrumusețăm norii pufoși? Câteva gânduri despre necesitatea unui mod narativ de exprimare] semnat de Könczei Csongor (cercetător ISPMN) în revista *Folkmagazin* din Budapesta, 2026/5. pp. 38–39. Articolul în limba maghiară poate fi citit aici.

  Există o opinie larg răspândită potrivit căreia dansul scenic nu poate fi impresionant decât dacă, sub lumina reflectoarelor, fiecare mișcare și fiecare detaliu sunt amplificate și exagerate în mod artificial, iar în anumite cazuri, devin accelerate și zgomotoase. De aceea dansul scenic era numit odinioară „dans artistic", întrucât aproape fiecare mișcare a sa a fost concepută ca o contrapondere la mișcarea naturală, creând impresia că dansul poate fi o artă abstractă numai în acest fel. Aceleași perspective au caracterizat și arta dansului popular scenic din secolul trecut: o regie uniformă care ignoră complet specificul folclorului. Mișcările acrobatice care frizează grotescul și, nu în ultimul rând, caracterul zgomotos și ostentativ, care nu numai că este străin de cultura tradițională a dansului, ci chiar opusul acesteia, au definit (și, din păcate, definesc) în general stilurile de prezentare a dansului popular pe scenă. Dar oare doar dansul artistic (sau, în cazul nostru, doar dansul popular prelucrat și interpretat în mod artistic) poate fi forma abstractă a artei dansului?

- **În luna octombrie 2026,** a apărut online la editura Routledge **volumul colectiv** *Transnational Families in Turbulent Times: Multiscalar Perspectives on Mobility and Everyday Life across Borders* (coord. Schrooten, Mackine, Cesnuityte), disponibil aici.

  Bazat pe cercetări din peste 20 de țări europene, volumul folosește un cadru analitic multiscalar (macro, mezo, micro) și interdisciplinar (sociologie, asistență socială, antropologie, lingvistică, științe politice) pentru a analiza modul în care familiile transnaționale își gestionează relațiile și îngrijirea dincolo de granițe în contexte marcate de turbulențe — de la regimuri de migrație schimbătoare și incertitudine juridică, până la război, strămutări climatice, reunificare familială și îngrijire digitală. Lucrarea se adresează cercetătorilor, cadrelor didactice, studenților postuniversitari, precum și practicienilor și factorilor de decizie din domeniul migrației și politicilor sociale. În cadrul volumului, Iulia Elena Hossu (cercetător ISPMN) semnează în co-autorat Capitolul 4, „Transnational families in a pandemic: Analysing the effects through a polycrisis framework", alături de Judit Végh, Bogdan Voicu, Margarida Martins Barroso, Alexandra Deliu, Tali Heiman, Sviatlana Karpava, Armela Maxhelaku, Dorit Olenik Shemesh, Magdalena Ślusarczyk, Martina Wilsch, Anna Wojtyńska și Brunilda Zenelaga.

- Cei interesaţi de evenimentele organizate de către ISPMN pot accesa pagina noastră de internet. Pentru mai multe detalii în legătură cu aceste evenimente aceştia sunt rugaţi să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro, urmând ca cercetătorii implicaţi să le pună la dispoziţie mai multe materiale.